

Ключевые слова: *ответственность, экологическая ответственность, социальная ответственность, международные экологические конвенции, экологическое воспитание студентов аграрных колледжей*

EDUCATION ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY AGRICULTURAL COLLEGE STUDENTS IN THE INTERNATIONAL REQUIREMENTS

O. VAKULEVYCH, researcher of the Department of Pedagogy of the National Agricultural University of Ukraine (Kyiv)

Summary. *In the article the necessity of environmental responsibility education of students of agricultural colleges. Listed international documents be ratified by Ukraine, which regulate the conduct of agricultural production on the principles of sustainable development. Analyzed international protocols and conventions that define social responsibility specialists of agrarian sphere.*

Key words: *responsibility, environmental responsibility, social responsibility, international environmental conventions, environmental education of students of agricultural colleges*

УДК 373.3.013.42.011.3–051:378.046–021.68(045)

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОМПЛЕКСНОГО ПРОЛОНГОВАНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

О. В. ВАРЕЦЬКА, доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри початкової освіти,
комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя, Україна)

Анотація. *У статті актуалізується питання розвитку соціальної компетентності особистості. З позицій сутності понять “соціальна компетентність учителя початкової школи”, “соціальна компетентність молодшого школяра” характеризуються деякі з педагогічних технологій, які використовуються у післядипломному освітньому процесі для розвитку цього феномена у вчителів початкової школи.*

Ключові слова: *педагогічні технології, розвиток, соціальна компетентність, вчитель початкової школи, система післядипломної педагогічної освіти, молодший школяр*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інтеграція України до Європейського простору, інтенсивні соціокультурні перетворення, що ускладнили соціальну адаптацію особистості, обумовили зростання вимог суспільства до соціально-професійного розвитку, компетентностей педагогів. Це стосується здійснення соціально-педагогічного супроводу соціалізації, формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів, серед яких вагоме місце посідає соціальна. З огляду на це актуальності набуває розвиток соціалі-

© О. В. Варецька, 2016

льної компетентності вчителя початкової школи.

Державними документами задекларовано необхідність посилення соціальної орієнтованості освіти на засадах інтеграції, особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного підходів. Проте, вищі навчальні заклади першочергово надають увагу предметним компетентностям педагогів, ігноруючи формування їхньої соціальної компетентності, ціннісно-сміслової, соціально спрямоване оновлення змісту професійної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зауважимо, що проблема розвитку соціальної компетентності досліджувалася багатьма науковцями. Окремі питання щодо її формування в особистості, у студентів, майбутніх професіоналів знайшли віддзеркалення в працях українських (М. Докторович, І. Зарубінська, В. Радул, Р. Сірко та ін.) та зарубіжних (В. Байденко, Р. Е. Барнет, Дж. Дж.-М. Джексон, В. Т. Доран, І. Зимня, В. Ландшеєр, Д. Мейхенбаум, А. Стуф, та ін.) дослідників. Спостерігається зростання робіт щодо післядипломної освіти, які висвітлюють питання формування професійної (В. Саюк), методичної (С. Івашнова), інформаційної (О. Нікулочкіна), правової (В. Олійник), інформаційно-технологічної (Л. Чернікова), економічної (О. Шпак) та інших компетентностей. Нами вивчено теоретичні і методичні засади розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти як пролонгованого процесу.

Мета статті – висвітлити педагогічні технології щодо комплексного пролонгованого розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти (далі – СППО).

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи поняття *„соціальна компетентність учителя початкової школи”* як *цілісне соціально-педагогічне явище, що забезпечує системний характер соціальної відповідальності, професійного розвитку й саморозвитку особистості вчителя, його творчого потенціалу, високий рівень якості педагогічної праці та соціальної зрілості відповідно до нових вимог і потреб соціуму, що ґрунтуються на поєднанні суспільно значущих якостей і позицій, соціального й емоційного інтелекту, суспільних цінностей, уміння налагоджувати соціально-професійні зв'язки, соціальну взаємодію в реальній дійсності, здатності впливати на процес життєдіяльності на певному рівні своєї компетентності* [1, с. 73], вважаємо її „парасольковою конструкцією”, у якій соціальна завжди виступає як стійка орієнтація особистості на взаємодію, кооперацію зусиль, гармонійне, справедливе узгодження інтересів, що пронизує всі сфери її життєдіяльності, є індивідуалізацією, індивідуальною формою привласнення особистістю різноманітних суспільних відносин [1, с. 65].

З огляду на це, важливим для такого розвитку, крім інших чинників, є визначення та застосування педагогічних технологій. як „сукупності засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання і виховання”. Вони “уможливають успішну реалізацію освітніх цілей; з дидактичної точки зору – як опрацювання прикладних методик, які описують реалізацію педагогічної системи за її окремими елементами” [2, с. 350]. Виходячи з того, що обґрунтована нами технологія розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи, відображає модель педагогічного процесу у СППО [1, с. 212], об'єднує зміст, форми, методи, засоби, технології, які використовуються в інших галузях і мають чітко визначену мету, як-от: медійні, інформаційні тощо в післядипломному процесі ми застосовували і більш поширені в підготовці вчителя початкової школи [1, с. 283], а також такі, що мають

специфіку, зокрема професійно орієнтована медіаосвіта, технологія підготовки вчителів початкових класів до духовно-економічного виховання молодших школярів (О. Варецька), арт-технології, середовищний підхід, соціально-виховні технології для соціалізації (Г. Селевко), коучинги та ін.

Більше того, саме поняття “технологія” щодо педагогіки вважаємо доречним використовувати й у контексті його історичного значення науки про майстерність (грец. *techne* – мистецтво, *logos* – слово, вчення) [3, с. 41]. Це важливо під час пояснення вчителям сутності, структури тощо будь-якої технології, педагогічної майстерності (за І. Зязюном, Т. Сущенко та ін.), її структури, складових, зокрема й гуманістичної спрямованості (актуалізація оволодіння гуманною педагогікою Ш. Амонашвілі), а також акцентуації на соціальності педагогічних технологіях, адже їх вихідним і кінцевим результатом є людина з однією чи декількома зміненими властивостями як параметрами змін. Зупинимось на деяких з вище означених технологій.

Для застосування особистісно орієнтованого навчання й виховання з метою розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у СППО враховано психолого-педагогічні основи такого процесу, як виявлення індивідуальності, унікальності, неповторності кожної особистості через анкетування, тестування, співбесіди, спостереження, отримання знань про соціально-побутові умови вчителів, склад їх родин, соціокультурні умови тощо. Це уможливило в спеціально створеному розвивальному особистісно орієнтованому освітньому середовищі ефективно актуалізувати теоретичні знання щодо відмінності традиційного та особистісно орієнтованого процесу навчання, їх позитивних і негативних аспектів, акцентуації на соціальній складовій останнього, залучити соціально-професійний досвід кожного з учителів для соціального самовизначення, самоспонування, розвитку, самореалізації, а також застосування цієї технології у практиці формування соціальної компетентності молодшого школяра.

Наголосимо на важливості опанування учасниками освітнього процесу медіаосвіти як технології, медійних технологій, технології розвитку критичного мислення, середовищним підходом (за А. Цирульниковим), сутність яких більш детально висвітлено в наших публікаціях [1]. Зауважимо, що значення останнього суттєво зростає в умовах запровадження децентралізації, адже спрямовано на урахування типу соціокультурної ситуації.

Варто також відзначити дієвість технології “Духовно-економічне виховання молодших школярів на основі авторського курсу “Початки економіки” (О.Варецька), що докладно подано в попередніх працях [1], її поглиблення в контексті ноосферної освіти, основу якої становить ноосферна економіка як економіка суспільного інтелекту, освітня економіка (за Є. Сабуровим, А. Суббетто). Ґрунтується вона на таких концептуальних основах, як текст, компетенція, успіх, що уможливило усвідомлення відповідних до них завдань, які стоять перед учителем: 1) показати, що таке успіх, дати відчуття його, локалізувавши завдання й продемонструвавши критерії успіху; необхідність гри, в якій є вигреш; 2) спонукати спрагу компетенцій (уміння побудувати аргументацію), яка може впливати тільки із праги успіху в грі. Для цього слід навчити способів здобувати потрібну інформацію в загальному інформаційному полі й оцінювати її значущість для досягнення успіху, застосовуючи критичне мислення (медіаінформаційна грамотність). Формування базових компетенцій, які забезпечують “рівні можливості” для успіху в житті, досягається різноманітним освітнім ігор, що, підвищує значущість відповідних ігрових технологій [1]. Під-

силенням застосування останніх є розуміння важливості для молодшого школяра ігрової діяльності як основної поруч з навчальною, її дієвості з огляду на емоційне забарвлення, яке сприяє кращому засвоєнню інформації, суспільного досвіду, набуттю компетентностей, удосконаленню самокерування поведінкою, що актуалізує необхідність опанування такими технологіями вчителем, а також проблеми деформації освітніх цілей дошкільної освіти, яка сьогодні зосередилася на освітніх процесах. У результаті – майбутній першокласник не бажає вчитися, часто він є невихованим, з низьким рівнем сформованості соціальних навичок взаємодії в групі, самообслуговування, правил поведінки в різних вікових, соціальних групах, невмінням і небажанням виконувати різні соціальні ролі, зокрема в грі, тощо. Третє завдання, яке стоїть перед учителем, – навчити читати й розуміти різноманітні тексти, інформація з яких може стати предметом висловлювання в порядку комунікативної дії, сприяти досягненню порозуміння, відповідно, успіху в житті, бізнесі, соціумі. Це може відбутися тільки за умови оволодіння спільною для людей мовою. Таким чином, актуалізується важливість навчальних технологій для формування соціальної компетентності, зокрема технології кооперативного навчання як основи діяльності, побудованої на співпраці в малих групах.

У післядипломному процесі використовували навчально-педагогічні ігри (докладніше про це див. [1]) як “практичну групову вправу з вироблення оптимальних рішень, застосування методів і прийомів у штучно створених умовах, що відтворюють реальну обстановку чи психолого-педагогічну ситуацію на заняттях у школі та в міжособистісних стосунках” [5, с. 28], з урахуванням їх специфічних ознак (поетапність; моделювання умов, наближення до реальних, які є імітацією педагогічної діяльності; наявність складних, конфліктних ситуацій; обов’язкова спільна діяльність учасників гри; опис психолого-педагогічної ситуації й об’єкта ігрового імітаційного моделювання; контроль за ігровим часом; розроблена система оцінювання; правила проведення гри; елементи змагання), значущості у формуванні міжпредметних знань, можливості застосування останніх одразу в соціально-педагогічній ситуації для розвитку соціально-професійних умінь, соціально-педагогічного мислення, відповідального ставлення до процесу опанування знань. Зазначимо, що відповідно до форми та виду роботи (практична, тренінгова тощо), поставлених завдань проводили ділові (імітація соціально-педагогічної діяльності щодо управління педагогічним процесом), рольові (імітаційна форма активного навчання, яка є простішою, ніж ділова, але більш ефективною при вирішуванні соціально-педагогічних ситуацій), дидактичні ігри (творча форма навчання й розвитку вчителів); аналізували конкретні соціально-педагогічні та соціально-психологічні ситуації (допомагають дослідити певну проблему, оцінити її та обрати рішення), інциденти (допомагають раціонально використовувати інформацію, наближену до реальних умов роботи); вирішували педагогічні завдання, соціальні навчально-виховні проблеми (творча діяльність), мозковий штурм (вироблення оптимального рішення), ігрове проектування (розроблення рекомендацій, планів і заходів освітнього характеру) тощо. Досить актуальними виявилися ігри для запобігання емоційному вигоранню, визначення наявних стереотипів поведінки, мислення “Я – вдома, я – в школі”, або “Удома я ніколи...”, “У школі я ніколи...”, обговорення у формі навчально-педагогічної гри як дискусія та спілкування, невимушені, дружні стосунки між вчителями дали їм змогу подивитися на своє ставлення до ситуації, що склалася, обміркувати шляхи й способи запобігання подальшому емоційному вигоранню. Бли-

зьким за сутністю є метод “Т-таблиця”, який використовували на практичних заняттях для виявлення позитивних і негативних дій та явищ, зокрема у формуванні соціальної компетентності молодшого школяра.

Для розвитку соціальної компетентності вчителя, зміни його ролі з традиційної на роль учителя-дослідника, який творчо підходить до виховного процесу, вміє відстежувати сформованість компетентностей учня, “гуманіста”, “партнера” тощо, чим діяльність педагога наближується до діяльності менеджера, ураховуючи дієвість андрагогічних принципів, стилів навчання дорослих за Д. Хоні та А. Мамфордом, положень Г. Гарднера, характерних рис, властивих дорослим у навчанні, правил роботи з групою (дорослі вчать, коли відчувають потребу, мають бажання, умотивовані на досягнення певних життєвих цілей, прагнуть до якнайшвидшого застосування результатів навчання на практиці; отримана навчальна інформація для них є практичною та реалістичною, ґрунтується на власному соціальному досвіді, а вчителі самі виконують певні завдання, усвідомлюючи себе самостійною, самоорганізованою особистістю) ми застосовували рольові ігри, завдяки яким вчителі відчули важливість правильного розподілення ролей (“організатори”, “ерудити”, “опоненти”, “рецензенти”, “оцінювачі”) для отримання ефективного результату групової діяльності. Використання близького за задумом методу “Шести капелюхів” сприяло розвитку вміння подавати інформацію відповідно до запропонованої ролі.

Упровадження технік креативності, таких як мозковий штурм (постановка проблеми, генерація ідей, їх групування, відбір, оцінка, підсумок), метод синектики (удосконалений метод мозкового штурму), видів аналогій (пряма, символічна, фантастична, особиста – емпатія), техніки модерації, складання ментальних карт дало можливість оперативного, нетривіального вирішення вчителями певних проблем на основі творчої активності, налагодження відносин у групі (звичка до сумісної роботи, втрата страху критики, уникнення образ від несприйняття пропозиції) допомагало зниженню інерції мислення, розвитку вміння бачити завдання в різних аспектах.

На етапі опрацювання вчителями теоретичних питань щодо соціальної компетентності ефективним виявився метод “Insert” для розвитку навичок розуміння й усвідомлення інформації під час першого читання, а для розвитку вміння структурування та узагальнення інформації – технологія “Кластери”.

Застосовуючи технологію кооперативного навчання, дотримувалися основних її елементів, таких як: позитивна взаємозалежність (цілі, заохочення, ресурси, ролі); особиста відповідальність (оцінювання кожного іншими членами групи); особистісна заохочувальна взаємодія (когнітивна діяльність, соціальні навички, вербальний і невербальний взаємозв’язок, мотивація); соціальні навички (знати інших, спілкування, підтримка, конструктивне вирішення конфліктів); групова обробка результатів. Така технологія віддзеркалює деякі із соціокультурних детермінант розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи. Усвідомлюючи свою роль у запровадженні кооперативного навчання, вчителі спільно скорегували принципи кооперативного навчання з огляду на формування соціальної компетентності молодшого школяра, а саме необхідність: чітко визначати соціальні цілі уроку, обґрунтовано, з огляду на стилі навчання та групові ролі, приймати рішення щодо об’єднання учнів у групи (формальні, неформальні, базові) до початку уроку, пояснювати важливість навчання виконувати різні ролі в групі для суспільного й особистого успіху; чітко пояснювати завдання, акцентуючи на його соціальному спрямуванні, відстежувати ефективність і навчальної роботи груп, і соціальні успіхи, випадки

подолання певних неузгодженостей, стереотипів, а також застосовувати стратегію втручання за необхідністю; адекватно оцінювати не тільки й не стільки предметні досягнення, скільки соціальні.

З огляду на вищезазначене, актуалізується важливість такої технології, як „Освіта для соціальної справедливості”, з принципами якої слухачі ознайомилися на лекційному занятті. Зокрема: усе починається з класних кімнат і поширюється на громаду; це для кожного, а не лише для певних груп; обов’язкове застосування інтегрованого підходу в щоденній практиці; відсутність універсальних рецептів створення навчальних програм; використання звичайних методів навчання; створення навчального середовища, вільного від упереджень і стереотипів. Слухачі дійшли висновку, що спочатку треба навчитися досліджувати себе, приймати рішення з цієї позиції.

У контексті набуття правової компетентності як складової соціальної важливим стало опрацювання в групах рекомендацій щодо припинення дискримінаційної поведінки, зокрема уникнення її ігнорування; пояснення та залучення в міру виникнення інциденту; відкидання страху від можливої напруги чи конфлікту; дослідження власних ставлень, стереотипів та очікувань; проектування почуття розуміння й пробачення у випадку інциденту.

У зв’язку із цим виникло розуміння та сприймання школи як професійної спільноти вчителів і учнів, які навчаються разом і де кожний є вчителем. Застосовуючи методіку мозкового штурму, досліджено ознаки ефективної школи. Зокрема, *спільним завданням* були названі спільні цінності, постановка чітких цілей, позиція керівництва; *відзначений клімат, що впливає на навчання* (участь, обов’язки учнів, фізичне оточення, визнання та стимули, позитивна поведінка учнів, участь і підтримка громади); *наголошено на навчанні*, навчальних програмах, соціальній складовій, колегіальності й розвитку вчителів, великих соціальних очікуваннях і частому контролю. Слухачі в цій технології побачили ознаки середовищного підходу, додаткові аргументи щодо підтримання змін та інновацій (забезпечують переваги, винагороди; є морально привабливими; мають сенс; інші люди погоджуються; зміни допомагають уникнути покарання) і переконалися в необхідності їх застосування.

З огляду на вище зазначені технології, підвищення ролі громади в розвитку школи, актуальності набули такі піар-технології, як зв’язки, стосунки з громадськістю, суспільні зв’язки, суспільні відносини, суспільна взаємодія; технології створення та впровадження при суспільно-економічних і політичних системах конкуренції образу об’єкта (ідеї, товару, послуги, персоналії, організації – фірми, бренду) у ціннісний ряд соціальної групи, з метою закріплення цього образу як ідеального й необхідного в житті; управління громадською думкою, вибудовування відносин суспільства та державних органів або комерційних структур, у тому числі для об’єктивного осмислення соціальних, політичних чи економічних процесів (у широкому розумінні). На лекції слухачів ознайомлено з такими видами піар-технологій, як пабліситі (за допомогою контактів на ТБ, радіо, в Інтернеті, пресі та з видавцями з метою опублікування матеріалів і новин про організацію); усні повідомлення (повідомлення перед соціальними групами, прес-конференції, резервування й планування важливих місць виступу, підготовка текстів промов для співробітників та їх тренінг ораторського мистецтва); складання репортажів, текстів до буклетів, прес-релізів, рекламних статей, а також інших технічних матеріалів та описів продукції; видавнича робота; поширення з максимальною ефективністю друкованих, відео- і фотоматеріалів середовища різних груп громадськості; спеціалізовані заходи

за поданням компанії, її послуг або товарів (виставки, дні “відкритих дверей”, покази нової продукції тощо); іміджева реклама; консалтингові та аналітичні технології. Після опрацювання представлених видів піар-технологій, їх особливостей, проєкції на галузь освіти слухачі знайшли багато спільного з такою технологією, як медіаосвіта. Під час дискусії вони дійшли висновку про необхідність позбавлення такого хибного стереотипу, як самовихваляння, і необхідності розвитку навичок самопрезентації, презентації своїх успіхів, успіхів своєї школи та громади. Практичні заняття допомогли слухачам навчитися складати прес-релізи, власні резюме, рекламні оголошення щодо подій у школі, громаді тощо. Найкращим показником отриманих знань і навичок стала презентація своїх здобутків у контексті розвитку певного напрямку теми (виступи-презентації слухачів О. Окселенко, О. Лосєвої, а також вихід за нашою редакцією методичних знахідок слухачів творчої групи “Формування соціальної компетентності молодшого школяра”) [4].

Безумовно, актуальним є в будь-якій діяльності оволодіння методом розробки кваліметричних моделей [4, с. 6-23]. Саме тому на циклі практичних занять слухачі працювали над розробкою такої моделі щодо соціальної компетентності молодшого школяра, у якій було визначено чинники й критерії, обґрунтовано сутність поняття “соціальна компетентність молодшого школяра” як системного, полікомпонентного утворення, що демонструє науково обґрунтований склад вимог до знань, умінь та навичок учня початкової школи, які приводять до здатності останнього продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, виконувати різні ролі та функції в колективі, в умовах мінливого соціального середовища. Визначено структурні компоненти соціальної компетентності молодшого школяра як ціннісно-мотиваційний, особистісно-діяльнісний та рефлексивно-результативний чинники, кожен з яких, у свою чергу, поділяється на критерії першого та другого порядку, зроблено висновок щодо важливості формування соціальної компетентності молодших школярів як ключової, важливу роль у цьому має відігравати вчитель, що, у свою чергу вимагає від нього високого рівня розвитку власної соціальної компетентності.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Долучаємось висновку, до якого дійшли й слухачі: перелік технологій невичерпний, проте головне, щоб вони відповідали соціальній, навчальній ситуації, а вчитель (викладач СППО) був майстерним у їх запровадженні. Додамо, що кожна із застосованих технологій сприяла забезпеченню організаційно-педагогічних умов розвитку соціальної компетентності вчителів початкової школи у СППО, які буде висвітлено у наступних працях.

Література

1. Варецька О.В. Теоретичні і методичні засади розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти: дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04 / Олена Володимирівна Варецька. – Київ, 2015. – 630 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С.У. Гончаренко. – 2-ге вид., доп. і випр. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – Київ : Слово, 2013. – 448 с.
4. Формування соціальної компетентності молодшого школяра: науково-методичні знахідки слухачів творчої групи : наук.-метод. посіб. / [О. В. Варецька, О. К. Гончарова, Н. В. Іванова та ін.]; за заг. ред. О. В. Варецької. – Запоріжжя :

Кругозір, 2015. – 136 с.

5. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах : навч. посіб. / П. М. Щербань. – Київ : Вища шк., 2004. – 207 с.

REFERENCES

1. Varetska O.V. Teoretychni i metodychni zasady rozvytku sotsial'noyi kompetentnosti vchytelya pochatkovoyi shkoly u systemi pislyadyplomnoyi pedahohichnoyi osvity: dys. ... d-ra. ped. nauk : 13.00.04 / Olena Volodymyrivna Varetska. – Kyiv, 2015. – 630 s.

2. Honcharenko S. U. Ukrayinskyy pedahohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk / S. U. Honcharenko. – 2-he vyd., dop. i vypr. – Rivne : Volynski oberehy, 2011. – 552 s.

3. Dychkivska I. M. Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi. Praktykum : navch. posib. / I. M. Dychkivska. – Kyiv : Slovo, 2013. – 448 s.

4. Formuvannya sotsialnoyi kompetentnosti molodshoho shkolyara: naukovometodychni znakhidky slukhachiv tvorchoyi hrupy : nauk.-metod. posib. / [O. V. Varetska, O.K. Honcharova, N.V. Ivanova ta in.]; za zah. red. O. V. Varetskoyi. – Zaporizhzhya : Kruhozir, 2015. – 136 s.

5. Shcherban P.M. Navchalno-pedahohichni ihry u vyshchykh navchalnykh zakladakh : navch. posib. / P. M. Shcherban. – Kyiv : Vyshcha shk., 2004. – 207 s.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ КОМПЛЕКСНОГО ПРОЛОНГИРОВАННОГО РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

**Е. В. ВАРЕЦКАЯ, доктор педагогических наук, доцент, профессор
кафедры начального образования коммунального учреждения «Запорожский
областной институт последипломного педагогического образова-
ния» Запорожского областного совета (г. Запорожье, Украина)**

***Аннотация.** В статье актуализируется вопрос развития социальной компетентности личности. С позиций сущности понятий "социальная компетентность учителя начальной школы", "социальная компетентность младшего школьника" характеризуются некоторые из педагогических технологий, которые используются в последипломном образовательном процессе для развития этого феномена у учителей начальной школы.*

***Ключевые слова:** педагогические технологии, развитие, социальная компетентность, учитель начальной школы, система последипломного педагогического образования, младший школьник*

PEDAGOGICAL TECHNIQUES OF COMPLEX EXTENDED DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHER'S SOCIAL COMPETENCE IN POST GRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION SYSTEM

**O. VARETSKA, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor, Chair of Primary Education, Public Educational Institution
«Zaporizhzhia Regional Institute of Post Graduate Pedagogical
Education» Zaporizhzhia Regional Council (Zaporizhzhia, Ukraine)**

***Annotation.** The article deals with the problem of personality social competence development. Taking into consideration the essence of such notions as "primary school teacher's social competence", "primary student social competence" the*

pedagogical technologies, which stimulate the development of primary school teacher's social competence used in post graduate education, are characterized.

Key words: *pedagogical technologies, development, social competence, primary school teacher, post graduate education system, primary student.*

УДК 377.36.091(73)

DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING IN THE USA: A LESSON FOR UKRAINE

O. VETROV, Postgraduate Student, Department of Pedagogy and Educational Management, Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

Summary. *The system of vocational education and training is important as societal and economic development depends on its strength. Vocational education and training provides access to skills and entry routes into the labor market and has a considerable potential for increasing competitiveness for economic development of Ukraine. An attempt to study and implement positive US experience into Ukrainian system of vocational education and training is made in this article.*

Key words: *vocational education and training system, labor market, economic development, two-year colleges, on-the-job training, apprenticeship*

Introduction. Ukrainian system of vocational education and training lags behind many systems with different economic development albeit it has a considerable potential for increasing its competitiveness. Investing in a strong, public vocational education and training sector must be crucial. As the UNESCO Revised Recommendation on Technical and Vocational Education and Training notes: "Given the immense scientific, technological and socio-economic development, either in progress or envisaged, which characterizes the present era, particularly globalization and the revolution in information and communication technology, technical and vocational education should be a vital aspect of the educational process in all countries" [6]. Vocational education and training is important as it enriches a person for life and it provides the competences which are necessary in a democratic society. Societal and economic development depends on the strength of vocational education and training as it provides access to skills and entry routes into the labor market. For under-privileged and marginalized groups in particular, it can be an important route towards a better life.

Problem. The education system is assumed to contribute significantly to integration of Ukraine to the European Union. Despite growing understanding of the urgent need for systemic reforms in the system of vocational education and training based on public consensus on the major issues and continuous attempts to reform and modernize national secondary education, it remains to a great extent incorrigible. The proclaimed reforms are not yet institutionalized because economic hardships and social entities that are lingering products of the former economic and social order, and political instability hinder this process. Furthermore, the policies are initiated from the top government with little vocational education and training